

Kodály és Kecskemét

Lits Levente¹ – Trautmann László²

A kilábalás története³

Összefoglalás

A cikk keretein belül a szerzők felelevenítik a klasszikus politikai gazdaságtani hagyományt, és értelmezik az 1920-as évekre, hatását a zenei életre. Bemutatják, hogy Kodály elméleti öröksége hogyan élt tovább elsősorban a politikai gazdaság számára, és milyen üzenete van korunkban. Kecskemét a Kodályi gondolat, a zene egyetemes hozzáféréseinek híve lett, Kodály munkássága az antikapitalista mozgalom egyik szerves irányzata volt. A népi kultúra beemelése a kultúra egészébe ezért arra irányult, hogy érzékeltesse a magaskultúra egységét, és bemutassa a parasztság és a munkásság felzárkózásának közös útját, irányát. A zenére nevelés további jelentékeny tényezője a felkészítés az egyetemes magaskultúra befogadására, mellyel a Kodály a zenei kultúra egészének átadására törekedett, áthidalva a műveltségbeli szakadékokat.

¹ Affiliáció: „,XXX

² NJE Gazdaságföldrajzi és Településmarketing Központ munkatársa

³ Kálóczy Eszter: A kilábalás története, forrás: pikszis FB oldala, fotó: Bíró Dávid

1. Bevezetés

Napjainkban gyakori közvélekedés, hogy „*A zene mindenkié!*” (Kodálytól eredve), hogy bárki akár telefonnal is készíthet és terjeszthet a legkülönbözőbb felületeken zenét. Cikkünkben ugyanakkor amellet szeretnénk érvelni, hogy a zenét mindig irányították különböző eszközökkel, és az irányítás célja gazdaságpolitikai, politikai gazdaságtani is volt annak ellenére, hogy az elkötelezett szakmai-szellemi munka mindenkor alapfeltétele volt bármely művészet és tudomány elsajátításának, hiszen a képességek nem jelentenek tudást. „A neoliberálisok véleménye szerint a hatalom gyakorlásához elég, ha intelligenciával rendelkeznek, holott ahhoz szükséges a tudás, és ami ennek része, a bölcsesség. Ez az, ami nekik hiányzott” (Gervai. és Trautmann, 2013). „*Főzni bárki tud*” hangzik el a Lecsó című animációs film elején (2007), amelyet neoliberalizmus kritika követ, hiszen hősünkkel együtt mi is megtanuljuk, hogy az elkötelezett szakmai-szellemi munka elkerülhetetlen. A tudás kívánatossága és a tanulási folyamat, illetve annak tudása minden új termelési kultúra elsajátításának alapja. Ez a részvételi folyamat mind Kodály, mind Bartók esetében központi elem, a tudás elsajátításának 20. századi meghatározó irányzataihoz ekképp csatlakoznak, válnak vizsgálatunk tárgyává.

Kodály programja ezért egy meghatározott kor, a 20. század termelési kultúrájának elterjedését segítette, mert lehetővé tette széles társadalmi csoportok számára a részvételt a zene befogadásában és létrehozásában. Ez a részvétel azonban nem azonos a populizmussal, nem a társadalom zenei ízlése vezeti a politikát, hanem az irányítás befogadásában támaszkodtak nagyobb mértékben a zenére. A népzenei hagyomány újrafelfedezése, ami Bartók és Kodály nevéhez fűződik, segítette a város és a falu közötti elidegenedés, köztesség enyhítését, hozzájárult ahhoz, hogy a paraszti tömegek be tudjanak kapcsolódni az új termelési modellbe, elinduljanak az osztályöntudat, a nyomorból történő kilábalás útján. Ez a felzárkózás nem csak az anyagi javak növekedését, hanem a kulturális fejlődésben való részvételt, gondoskodási elem megerősítését is magával hozta, és Kodály ehhez járult hozzá. A fejlettség csapdája és annak átmenete, a kilábalás története akkor sem volt, ma sem Magyarország belügye, része volt a globális fejlődésnek. A globális kormányzás működése, fokozása és az akörüli vita a mai napig meghatározza a kultúrát, önön fejlődését és a félperifériás gazdaságpolitikai irányítást beleértve az ipar- és foglalkoztatáspolitikai legsürgetőbb tárgyköréit.

A cikk keretein belül ekképp elevenítjük fel a klasszikus politikai gazdaságtani hagyományt, és értelmezzük az 1920-as évekre, illetve hatását a zenei életre. Bemutatjuk, hogy Kodály elméleti öröksége hogyan élt tovább elsősorban a politikai gazdaság számára, és milyen üzenete van korunkban. Kecskemét a Kodályi gondolat, a zene egyetemes hozzáféréseinek híve lett, egyszer, mint a pedagógus-zeneszerző szülővárosa, másszor, mint az 1975-ben alapított Kodály Intézet jelentette nemzetközi szinten is jelentékeny központ otthona, mely „Kodály Intézet 2005. január 1. óta a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem önálló oktatási egysége, kecskeméti és budapesti csoporttal rendelkezik” (Kodaly.hu, 2022). Ebben a napjainkra érvényessé vált és olykor aktuális megközelítése Bartókkal egységet alkotott. Az egyetemes hozzáférés jegyében, habár a modernizáció különböző irányzatait képviselték, mégis a nyugati és keleti orientáció közötti harmóniát, politikai pluralitását teremtették meg idővel. Kecskemétnek ezért is volt és van a régió és Magyarország viszonyában különös társadalmi-gazdasági jelentősége (földrajza), a technokrácia és Budapest kulturális pozíciójának újra-strukturálása a demokratikus értékek jogállami megerősítését jelentik, hiszen az Intézet és az egyetemesség integritásában két csoportjával kettős otthont teremtett magának; ennek politikai gazdaságtani történetét, jelentőségét, árnyoldalát és lehetőségeit mutatjuk be bevezetett cikkünkben.

2. A felzárkózás ellentmondásai a 20. század első felében

Kodály munkássága az antikapitalista mozgalom egyik szerves irányzata volt. Úgy látta, hogy a 19. század fordulóján érvényesülő kapitalizmus termelési módja a városból terjedt szét, és az ipari és technológiai centrumok árnyékában jelent meg ellentmondásos hatása, káros hatásai ott váltak elsődlegesen láthatóvá. A népi kultúra beemelése a kultúra egészébe ezért arra irányult, hogy érzékeltesse a magaskultúra egységét, és bemutassa a parasztság és a munkásság felzárkózásának közös útját, irányát, állampolgárrá válásukat segítse.

A törekvés nem független a korabeli és a mai ideológiai-gazdaságpolitikai vitáktól. Kodály életútját végigkísérte az ideológiai vita a szocialista táborban a parasztság és a munkásság viszonyáról. Sztálin szerint a munkásság magasabb kultúrát hordozott, ezért elengedhetetlen volt, hogy a parasztságot olyan közel hozzák a munkásosztályhoz, amennyire lehet. Ebbe a törekvésbe belefértek erőszakos, embertelen eszközök is, hiszen a parasztok „megbízhatatlanok”, „ingadoznak”, így a konszolidáció sem volt elképzelhető rájuk támaszkodva. A Sztálinnal szemben kibontakozó kínai szocialista-kommunista forradalom ezzel szemben a parasztságban bízott, rájuk és permanens fejlődésükre, dialektikájukra támaszkodott, ahogy Mao fogalmazott: a falu bekeríti a várost. Mao ebben a tekintetben a másik végletet képviselte, saját idejében városellenes volt, és ebben a parasztok tömegeire számíthatott. A kor ellentmondásainak megfelelően ő sem a konszolidációt tűzte ki célul, hanem a tömegek ellentmondásos, olykor szélsőséges forradalmi hangulatát lovagolta meg, szította tova, szította fel.

A nyugati fejlődési modell, különösen a New Deal ezzel szemben a szociáldemokrata hagyományt képviselte, így képes volt „közös felzárkózási pályát” kínálni elsősorban technológiai, üzemszervezési eszközökkel. A villamosítás infrastruktúrapolitikai programja kifejezetten a kisvárosok stabilizálását célozta, a fordizmus a tanulatlan, kiszolgáltatott munkavállalók bevonására szolgált a foglalkoztatásba. Kétségtelen, hogy ennek ideológiai kerete sem akkor, sem ma még nem forrt ki teljesen minden bizonnyal organikus kapitalista jellegéből fakadóan, aminek fontos összetevője a szocialista eszmekörön belüli viták feldolgozatlansága. Ez különösen azért volt probléma, mert a 20. századi nyugati modell adaptálásához elengedhetetlen annak elméleti tartalmának tisztázása.

3. Város és vidék dilemmája: a tudás szerepe

Város és falu közötti összhang megteremtése a két világháború közötti Magyarországon is fontos gazdaságpolitikai és kultúrpolitikai feladat volt. A két forradalmat a Horthy-rezsim egyértelműen a városiasodás következményének tudta be, és ezzel szemben tudatosan támaszkodott a parasztságra az általa is ellenforradalomnak nevezett korszak társadalmi bázisaként. A Horthy-korszak gazdaságpolitikájának egyik tendenciája ezért a parasztság szembeállítása volt a várossal. Ezzel szemben a modernizációs törekvések, az azokat segítő gazdaság- és kultúrpolitika (például a Weiss Manfréd Művek felfutása, vagy a transzformátor, de említhetnénk a hazai filmgyártást is) a két társadalmi csoport összhangjára, közös felzárkózására koncentrált.

Bartók és Kodály munkássága ez utóbbihoz, a modernizációs irányzathoz kapcsolódik, bár elkülönbözöségükről sem lehet elfelejtkezni. A különbözöség alapja, melyet az akkori társadalmi-gazdasági fejlemények egyként igazoltak és melyek napjainkban iránymutatásként szolgálnak a közepes fejlettség csapdából való kilábalás történetiségében. Tévedés az a felfogás, hogy az egyik a városi a másik a falusi életet ábrázolta volna, érvényesebb az a közelítés, hogy

más szempontból közelítették ugyanazt, a fasizmust és - napjainkban ezért releváns - az ideológiai fasizmust felszámoló politikai gazdaságtani folyamatot. Tehát a konfliktus, hogy a várost falusítani kell vagy a falut a városba integrálni, így illeszthető be napjaink ipar- és foglalkoztatás vitáiban. Kodály és Bartók üzenete, hogy egységes magaskultúra van, amiben város és az abba integrált falu közösségre találhat a gazdaságpolitikát is meghatározó társadalmi-gazdasági dialektikának megfelelően.

A következő egy 1953-as interjúból származó Kodály-idézet: *“semmi akadálya annak, hogy komoly művészeti tényezőkké fejlődjenek az üzemi kórusok is, ha megfelelő nevelést és vezetést kapnak”* (Kodály, 1953). Kodály ezzel egyértelműen amellet foglalt állást, hogy az üzemi kórus az egységes magaskultúra kialakulásához járul hozzá, és ha ezt hozzákapcsoljuk a korszakban már Magyarországon is jelenlévő fordista hagyományhoz, a brigádrendszerhez, akkor látható, hogy Kodály a fordizmus magaskultúrához kötődő elemét hangsúlyozta. Az üzem lényege elsődlegesen nem a kizsákmányolás, hanem a közös fejlődés kerete volt. Ezzel Kodály állást foglalt az akkoriban Magyarországon uralkodó államkapitalista gyakorlattal szemben, amelyik ezeket a formákat, intézményeket feleslegesnek és megszüntetve-kisajátítandónak tekintette.

4. Város és vidék között: a népzene szerepe

Kodály kulturális teljesítménye követte korának elsődleges politikai perspektívái, jövőképe szerint a fejlődés a faluban, mint „természetben” megvalósítható; ezzel pedig 20. századi kozmopolitizmus kritikuskává vált, ami kétségtelenül csak részleges átfedésben volt a globalizációs törekvésekkel. Ez mutatkozik meg korai éveinek rossz kritikái fogadtatásában, melyet Bartók állásfoglalása tévesen határozott meg, míg bevédte az akkor már népzene kutatói eredményei alapján (Bartók, 1921), Kodály azon vélekedésétől, amely a népzenei mimézis lényeges történelmi fejlődés adta lezárulásának politikai gazdaságtani tartalmától eltekintett.

„A gazdasági fejlődés áldásos hatása mellett azonban egyre erőteljesebben érzékelhetővé váltak azok a veszélyek is, amelyeket a technikai civilizáció robbanásszerű fejlődésé idézett elő. A rohamosan felgyorsuló élettempót diktáló »modern kor« káros mellékhatásként nehezen vagy alig gyógyuló sebeket ütött a bioszférán éppúgy, mint az emberek lelkén” (Pukánszky, 2005).

Hasonlóképpen csak részeiben fogadta el a globális kormányzás műszaki technológiai és gazdaság szervezési fejleményeinek jelentékeny szerepét, a tudás létezett szocializmus korában átalakuló szerepét. A szellemi munka többé nem volt improduktív munka, mint gondoskodási munka monetizálódott, mely jelleg meghatározta később a neoliberalizmus szellemi tőke fogalmát, egyenlőtlenségeinek obszcén mértékét, és a korábban nem bevont ökológia kisajátítását a profitráta növelésének érdekében (Fraser, 2024) Kodály gondolkodásában a népzene egy sajátos globális-lokális hozzáférés egységét jelentette

És habár ezt még nem nevezhetjük áttérésnek a tudásalapú gazdaságra, Kodály és különösen Bartók is a kultúra közvetítését tartotta szem előtt széles társadalmi csoportok számára, melyet Kodály munkássága ebben a formában magában hordozott. Kodály ebben a vonatkozásban annak a népi kultúrának a bevonását, hozzáigazítását tűzte ki célul, amelyet az akkori nyugati orientációjú parasztság hordozott. Ezen társadalmi csoport örökösei ma is komoly szerepet játszanak a magyar gazdaságban és kultúrában, hiszen az elmúlt harminc évben elsősorban rájuk támaszkodtak a nyugati multinacionális cégek szemben a hazai kultúrpolitikával.

A tudásalapú társadalom megteremtése azonban nem képzelhető el e nélkül, ezért alapvető feladat, hogy kialakuljon az a hazai intézményrendszer, amelyik ellátja ezt a feladatot. (A bevezetőben kitértünk a Kodály Intézet előremutató, mégis az örökség őrzését magára vállaló sokévtizedes munkájára.) Az egyetemek működése összegezve ennek segítése. A neoliberalizmus képességalapú rendszerének kritikája azon alapul, hogy az elkötelezett szakmai-szellemi munka, mely az egyetemek szerepének és a tudáscentrumok feladatainak megújításának folyamatába illeszkedik, napjainkban elkerülhetetlenné vált, hiszen a „tudásátadás nélkül nincs lehetőség még az újratermelés elemi szintjének fenntartására sem. Az egyetem nemcsak az innovációk hajtóereje, hanem az üzemmenet fenntartása is igényli az egyetemi támogatást. A tudás önálló termelési tényezővé vált, ezért szükséges önálló intézményi és jövedelemelosztási formát rendelni hozzá” (Hőgye et al. 2024).

„Vagy ahogyan egy későbbi, 1927-ben kelt publicisztikájában fogalmaz: »Nem helyes, hogy a városlakónak a falusi magyar csaknem olyan exotikum, mint a néger. Nem elég autón átrobogni a falun. Be kell lépni minden kapun, körülnézni a házakban: ott is emberek laknak. Sokszor égbekiáltó testi-lelki nyomorúságban (erről is mi tehetünk), és mégis mennyit tanulhatunk tőlük.«” (Pukánszky, 2005, idézi Kodályt).

Habár Kodály helyesen ismerte fel a modernizáció, a korai globalizáció kettős jellegét, a politikai gazdaságtan és esztétika formái együttmozgásának államkapitalista korlátait, a szervessé vált elidegenedés jelentőségét, így köztesség enyhítésének kívánatosságát, népzene kutatói munkásságával ezért hozzá tudott járulni ahhoz a Trianonon túlmutató regionális társadalmi-gazdasági integrációhoz, amelybe a paraszti tömegek részint be tudtak kapcsolódni, hogy elinduljanak az osztálytudat, a nyomorból való kilábalás történelmileg terheltté váló dialektikájában.

5. Nevelés és a kórus

A Bevezetésben kiemeltük, hogy *a zene mindenkié* mottó mindenkor a kor társadalmi-gazdasági folyamatai mentén és gazdaságpolitikai irányításának megfelelően vált érvényessé, éppen ezért „Kodály metódusának filozófiai és történelmi alapja igen színes. Filozófiai alapját kiváló összefoglalásban olvashatjuk Kodálynál, magánál: »1. Ahogyan a görögöknél a zenének központi szerepe volt a nevelésben, nálunk is rangra kell emelni; 2. a zenei műveltség akadályozója a zenei analfabetizmus, ez okozza a hangversenyek és operaelőadások gyér látogatottságát; 3. a tanítóképzőben meg kell javítani a zeneoktatást; 4. a rossz zene elleni védőoltást a zsenge gyermekkorban kell megadni, mert felnőttkorban már késő; 5. a zenei élmény megadása az iskola feladata; 6. a napi éneklés a napi torna mellett a gyermek testét, lelkét egyformán fejleszti; 7. nagyon fontos a karéneklés; a kollektív érzés, a közös erőfeszítésből eredő szép eredmény öröme fegyelmezett, nemes embereket nevel, ilyen nemű szerepe felbecsülhetetlen; 8. a számára döntő zenei élményeket a gyermek 6–16 éves korban szerzi meg, 15 éves koron alul fogékonyabb, tehetségesebb, mint utána; 9. csak a legértékesebb, legtartalmasabb anyagot szabad a gyermekeknek tanítani; neki a legjobb is éppen csak hogy jó: remekműveken keresztül vezessük a gyermeket a remekművekhez; 10. a gyermek zenei anyanyelve a magyar népzene legyen, csak ha azt elsajátította, akkor forduljon idegen zenei anyaghoz; 11. a mindenki számára legkönnyebben hozzáférhető hangszerrel, az emberi hanggal, énekléssel jussunk el a zenei géniuszokhoz; ezzel nemcsak egyes kiváltságosokat, hanem tömegeket lehet a zenéhez vezetni; 12. a karénekléshez külföldi remekműveket kell fölhasználni, a magyar nyelvű kirodalmat a népzenei anyag felhasználásával a magyar zeneszerzőknek kell megalkotniuk; 13. a tanítás rendszeres kiépítése állami feladat, kell rá pénzt fordítani, mert évek múlva a koncert-és operalátogatók számának növekedésével meghozza kamatait (Duffek, 2008, idézi Kodályt).

A zenére nevelés ebben a korban fontos hosszú távú gazdaságpolitikai összefüggéseket vetett fel. Szempontjaiban ezért felfedezhetőek korának sajátos jegyei, amelyek az állam előtérbe nyomulásával összefüggően hasonlóan a neoliberalizmus ideológiai fasizmusához elhanyagolta az elkötelezett szakmai-szellemi munka inkluzív elemét. Úgy gondolta, hogy az állam feladata infrastrukturális alapon megteremteni azt a zenei humán tőkét, mely kulturális alapon felépülhet az akkor már tudvalevően nem meghaladott kapitalizmust. megszüntető generáció. Kodály konzervativizmusa és sajátos ellentmondása ebben érthető meg: felhasználni a korábit a ma létezőben, hogy annak következetes érvényesítése újat teremtsen, olyat, ami korábban elképzelhetetlen volt, ebből kifolyólag a kultúra fogalma annak legegységesebb jelentésében valósulhat meg, minthogy művelés, ápolás. A zene így segítette a munkafolyamat, az új termelési kultúra belsővé válását, azonban a neoliberalizmus felemás követelményt állított az elkötelezett szakmai-szellemi munka elé: a szellemi tőke korában a szolgai munka kizárólag önmagából fakad és épp így vonatozik önmagára (Fraser, 2024). Kodály ennek előzményeként a technológiai fejlődés befogadásához szükséges elemi motivációs szintet teremtette meg, és ebben támaszkodott a faluról hozott hagyományokhoz. Kodály ezzel folytonosságot teremtett a falu és a város kultúrája között, az infrastruktúrapolitika kulturális vonatkozására hívta fel a figyelmet.

„A népzene pentatóniája, ötfokúsága itt kapóra jött Kodálynak: nincsen félhang-távolság, tehát könnyebb a tiszta intonáció. A rendszer második fontos eleme a zenei írás-olvasás tanításának új alapokra helyezése a relatív szolmizáció bevezetésével. [...] Az új zenepedagógia harmadik eleme az ötfokú őseredeti magyar népdalkincs célszerűen kiválogatott darabjainak beemelése az elemi iskolai tantervbe azért, hogy az ezek által képviselt zenei világ az iskolás gyermekek sajátjává váljon. Ízlést formáljon és a falusi életforma megismertetésével életmódot alakítson” (Pukánszky, 2005).

A zenére nevelés további jelentékeny tényezője a felkészítés az egyetemes magaskultúra befogadására. Kodály a zenei kultúra egészének átadására törekedett, szerette volna áthidalni a műveltségbeli szakadékokat. (Ez mutat a címben is kiemelt Kecskemét átalakuló városszerkezetére, mely szerkezetet egyszerre jellemzett a külsőrészek egyszerűbb, falusias életmódja és a centrum már-már nagyvárosias közege.) Kétségtelen, hogy ennek elemi szintjét célozta akkor, hiszen a zene, különösen a Kodály által felkarolt összefüggés akkor még csak a legegyszerűbb, a legkevésbé tanult társadalmi csoport felzárkózását tűzte ki célul korai zenei példázatok, és átlátható zenei értés kimunkálásával. A törekvés a nyugati kultúra átadására ugyanakkor alapvető összefüggés. Ezzel kapcsolatban kell kiemelni az opera motívumot, mert ez világít rá arra, hogy Kodály a nyugati orientációjú parasztság kulturális felzárkóztatását elsődlegesnek tartotta. Azt a paraszti tömeget kívánta felemelni, amelyik fejlődési mintának a Nyugatot tekintette szemben Bartókkal, aki a keleti orientációra helyezte a hangsúlyt a megvalósuló geopolitika és kultúrpolitika kialakítása végett. Barátságuk a két fajta orientáció harmonikus együttműködésének jelképe.

6. Bartók és Kodály ma Magyarországon

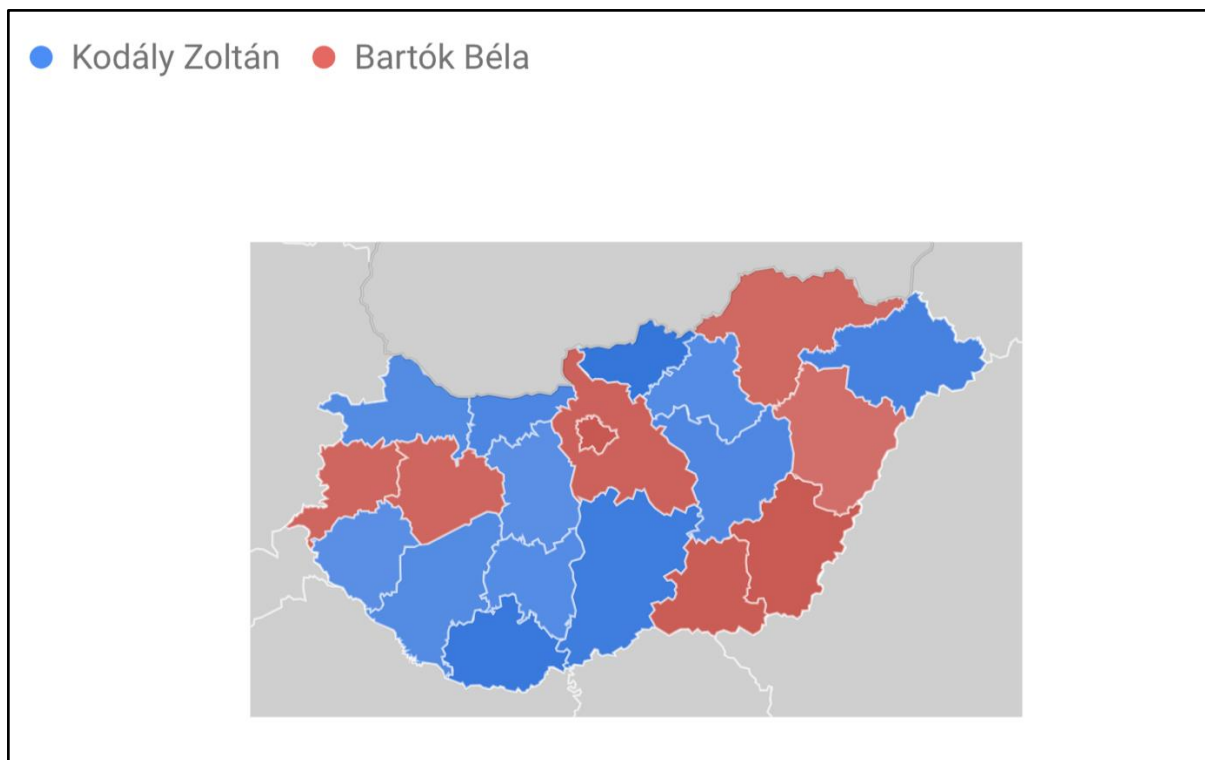
Cikkünk ezen adatközpontú szakaszában egyszersmind lezárjuk elemzésünk. „*Főzni bárki tud!*”, „*A zene mindenkié!*” hangzanak el ezek a ma már tetszetős, félreérthető jelszavak, aforizmaszerű gondolatok, melyeket átmeneti korszakunk és neoliberais ösztöneink kritikáival mégis el kell látnunk. A Bevezetést követően négy részben vizsgáltuk és határoztuk meg Ko-

dály politikai gazdaságtani szerepét, napjainkig ható szakmai-szellemi munkásságát: (1) A felzárkózás ellentmondásai a 20. század első felében; (2) Város és vidék dilemmája: a tudás szerepe; (3) Város és vidék között: a népzene szerepe; (4) Nevelés és a kórus.

Úgy látjuk hatékonyan mutattunk rá, hogy ezen jelszavak mennyiben tartoznak a gazdaságpolitikai irányítás szellemi-szakmai munka szerinti dialektikájához, hogyan ragadják meg egyes korok, itt kiváltképp a 20. század, a nagy köztességet. Így a felzárkózás és a dichotóm város-vidék probléma kapcsán Kodály elkötelezett volt a népi kultúra a bevonásában, magaskultúrához igazításában, amelyben akkor a nyugati orientációjú parasztságra támaszkodott. Hasonlóképp hordozta magán korának integráns jegyeit: elméletének középpontja az erős és jótékony állami szerepvállalás azon felelőssége, mely a tudás kívánatosságát és a tanulás folyamatát volt szükséges ösztönözve-kikényszeríteni, ez szolgált tudása szerint az új és a későbbi termelési kultúra elsajátításának alapjául.

Az infrastruktúra- és technológiapolitika ebben viszont korának ellentmondását is hordozta. A globális kormányzás műszaki technológiai és gazdaság szervezési fejleményeinek legtöbbjeit elvetve munkásságában nem tudta érzékeltetni, megjeleníteni a szellemi munka átmenetét: nem volt improduktív munka többé, mint gondoskodási munka monetizálódott, mely jelleg a neoliberalizmus nem csak kialakulását határozta meg, hanem a tudásalapú társadalom modelljének minőségi átcsapását is dialektikájából növesztette ki. Kodály konzervativizmusának esetlegessége megérthető: a várakozás paraszti-társadalmi örökösei ma is jelentékeny szereplői a magyar gazdaság és kultúra köztességének, - cikkünk alapján - hiszen az elmúlt harminc évben elsősorban rájuk támaszkodtak a nyugati multinacionális cégek szemben a hazai kultúrpolitikával.” Ismételjük: A népzenei hagyomány újrafelfedezése, ami Bartók és Kodály nevéhez fűződik, segítette a város és a falu közötti elidegenedés, köztesség enyhítését, hozzájárult ahhoz, hogy a paraszti tömegek be tudjanak kapcsolódni az új termelési modellbe. Bartók és Kodály a saját korában ennek megfelelően a globális tendenciákat adaptálta és ezzel hozzájárult a magaskultúrához. Kodály ennek előzményeként a technológiai fejlődés befogadásához szükséges elemi motiváltsági szintet teremtette meg, és ebben támaszkodott a faluról hozott hagyományokhoz. Kodály ezzel pedig folytonosságot is teremtett falu és város között, képviselte irányzatát a nyomorból történő kilábalás útján. Kecskemét városa ezen eszmeiség térbeli, történeti, így időbeli megvalósulása lett. Zárva összefoglalónkat röviden-lezárón kitérünk az adatközpontú megállapításaink három tendenciájára.

(1) A GoogleTrends online keresési adatai alapján (2004-2024) az első diagramon Kodály és Bartók összes keresésének megye szerinti dominanciája látható, azaz, hogy kire restek rá többet. Fontos elmondani, hogy ez az összeg sok különböző keresésből tevődik össze, tehát az online keresések vonatkozhatnak a zeneszerző életrajza mellett neveik kapcsán utakra, iskolákra, koncertekre, konkrét művekre stb. egyaránt. Úgy gondoltuk, hogy a diagram és a későbbi következtetések ennek ellenére, sőt éppen ennek okán, inkább lesznek adekvátok és a különböző regionális nyelvi-kulturális regiszterek szélesebb körét tekintve érvényesek. Míg Kodály 12 megyével területileg több online keresést produkált, addig Bartók 7 megyével és Budapesttel nagyságrendileg 5.2 millió lakónépességű területen „érvényesült jobban” (2004-es adatok alapján) Kodály ellenében (4.8 millió lakónépesség; Ez százalékos arányban 51.6%-ot és 48.4%-et jelent.).

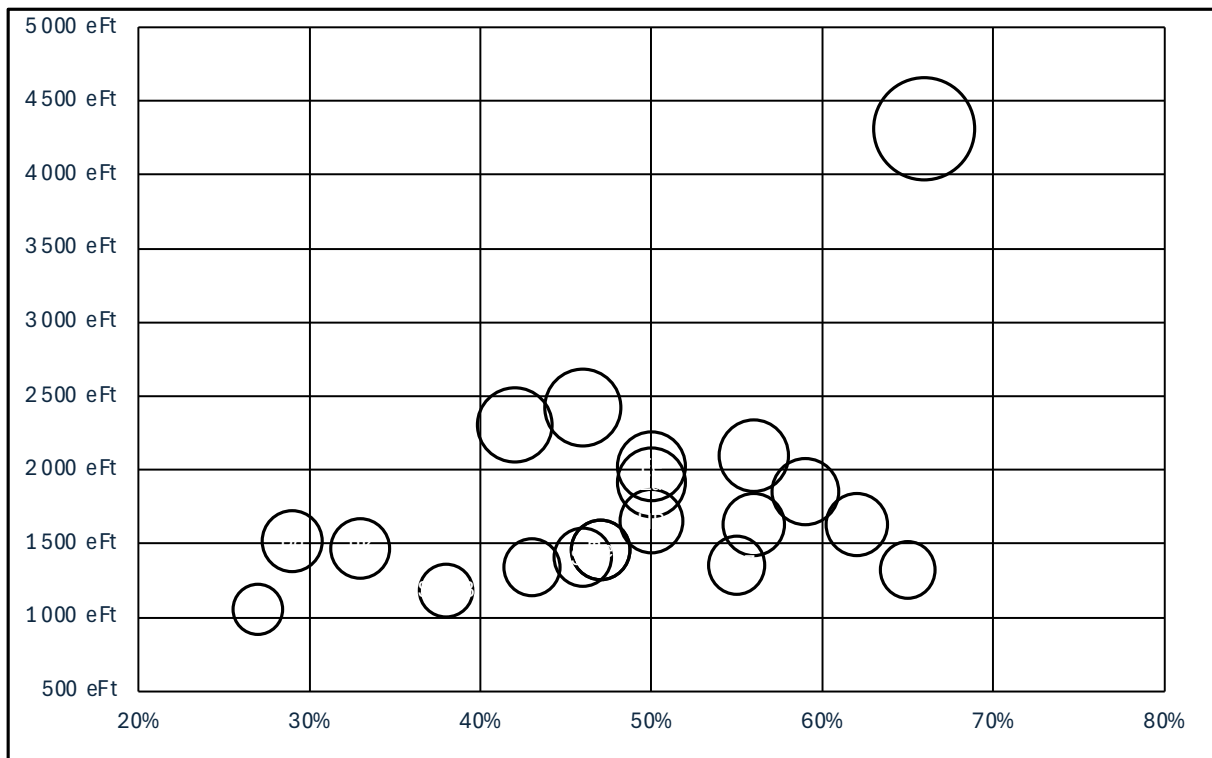
Online keresések Kodály és Bartók kapcsán összesen, a kék színnel jelölt megyékben Kodályra többet kerestek rá 2004 és 2024 között

Forrás: GoogleTrends

(2) Korrelációt készítettünk a GoogleTrends online keresési adatai alapján (2004-2024) a KSH Egy főre jutó bruttó hazai termék adataival megyei szintet vizsgálva (2004-2022). Habár ezen időszak GDP növekedése semmilyen mértékben nem mutatott összefüggést Bartók kereséseinek megyei arányaival összevetve (0.033; Budapest nélkül -0.012), mégis úgy gondoljuk fontos megfigyelés, hogy az adott időszak két vizsgált évének egy főre jutó GDP-jét (2004, 2022) tekintve az összes 2004-2024 keresés megyei arányai Bartókot tekintve közepes magyarázó erőt mutatnak (0.445, 0.456; Budapest nélkül 0.256, 0.291). Úgy látjuk a Robert J. Shillerhez köthető narratív közgazdaságtan eszközei mentén megállapíthatjuk (Shiller, 2020), hogy Bartók diskurzusbán betöltött helye Kodály ellenében a magasabb GDP-vel rendelkező megyékhez köthető.

(3) Az alábbi ábrán pedig ezen gondolat mentén arra következtethetünk, hogy annak ellenére, hogy két jelentősebb egy főre jutó GDP-vel rendelkező megyében is többet keresnek Kodályra, mint Bartókra (Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom), ahol mellel jelentős üzemi, autóiipari kapacitás áll rendelkezésre meghatározva és követve a regionális foglalkoztatás- és gazdaságpolitika irányait. Mégis a dunántúli Magyarországot jellemző kulturális orientáció kapcsán ama tendenciára lehetünk figyelmesek, melyet a Kodály iránti nyitottság és érdeklődés jellemez, míg a jelentékeny liberális és baloldali megyék és Budapest rendre Bartókot részesítik előnyben.

2004-es egy főre jutó GDP és Bartók aránya Kodály és Bartók összes 2004 és 2024 közötti online kereséseit tekintve megyék szerint, a buborékok mérete a 2004 és 2022 közötti egy főre jutó GDP növekedés százalékait mutatja

Forrás: GoogleTrends, KSH alapján saját szerkesztés

Források

- Pukánszky B. (2005) Kodály Zoltán zenepedagógiája és az életreform. Iskolakultúra 2005. február.
- Kodály, Z. (1953) Kodály Zoltán, kétszeres Kossuth-díjas nyilatkozata a pécsi kórusok munkájáról. Dunántúli Napló X. évf. 12. szám
- Duffek M. (2008) Kodály Zoltán életművének innovációs szerepe a 20. század magyar szellemi életében. *Debr. szle.* 16 (3), 343-349
- Bartók B. (1921). Kodály Zoltán. *Figyelő* 1921. 3. szám. Available at: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Nyugat-nyugat-1908-1941-FFFF0002/1921-17A78A/1921-3-szam-60B38A/figyelo-4B88A/bartok-bela-kodaly-zoltan-5B88A/> [Accessed 2 June. 2024].
- Fraser, N. (2024) Kannibál kapitalizmus. Open Books
- Shiller, R. J. (2020) *Narrative Economics*. Princeton University Press
- GoogleTrends (2024) Online keresések Kodály és Bartók kapcsán összesen 2004-2024
- KSH (2024) 21.1.2.2. Egy főre jutó bruttó hazai termék megye és régió szerint. Egy főre jutó bruttó hazai termék, ezer Ft
- KSH (2024) 22.1.2.1. A lakónépesség nem, vármegye és régió szerint, január 1.
- Gervai P. – Trautmann L. (2013) A neoliberális "kapitalizmus" fogalom megszűnése. *Köz-gazdaság*, 8 (1). pp. 35-52.
- Hőgye A. et al. (2024). Az egyetem feladatainak átalakulása. *Köz-gazdaság - Review of Economic Theory and Policy*. 19. évf. 2. sz.
- Kodaly.hu (2022). Rólunk | Zeneakadémia. [online] Available at: https://kodaly.hu/kodaly_rolunk/ [Accessed 16 Aug. 2024].